

AGIMI

E përkohshme letrare - politike

DEL NË FILLIM TË Ç' DO MOJI.

Organ i Shoqnis "VLLAZNIJA,"

E drejton: KARL GURAKUQI.

PËRMBAJTJA E LÂNDËS

Shkollia	A. J.
Kosova (Serbi e vjetër)	Kristo Floqi
Shënim	Drejtuesi
Timurlenku	K. Borahi
Bibliografi	Criticus
Shka don me thënë Autonomi	Kr. Floqi
Rrokull Shqypnis	Chrologus
Lajme vëndi	Shkodran

Mbarshtrues: KADR BORSNI

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

SHKOLLA,

THEMELI I PAQIT NË SHOQNIN E PËRTARDHME.

Kujtojmë e jeni të sigurië se kurr-nji popull neutral n' Europë nuk vucj-ti përshkimet e s' po vuen rrjedhët e luftës sikur populli i ynë, i cili, pa pasun as të mirë as të keq me kurr-nji shtet, i u shkel e po i shkelet edhe sot toka e tij e u prish aq ligësht në jetën ekomike.

Prandej në popull t' onë, e bashkë me në të gjith ata qi pësuen e po pësojnë rrjedhët e luftës së përbotshme, argumenti kryekreje, argumen-ti i ditës e i minutit është paqi apo m' mirë me thanë themeli i vertetë i tij i mbështetun mbi një themel idheal të njerzisë mbarë.

Pra qellimi i ynë ndër këta rreshta nuk është të thomi se qysh do të bâ-het paqi a lidhjet ndërmjet të popuj-vet qi luftuen. Në na intereson m' te-për me dijtun se si mund të bâhet i qindrueshëm paqi.

Me të vërtetë se sa do lidhje e traktate qi të bâhen ndërmjet të shte-tevet, nuk kanë për të qenë këta qi me ndaluem e me mbajtur herë një-nin herë tjetrin shtet qi mos të rro-kin armët për me dâm kundërshtime qi mund të pjellin në jetën komtare.

Të gjith e dijnë se është fryma qi pushton popujt ajo qi dâm për paq a për luftë, kundra (mbas) idhealit të

neltë qi qellon, apo të njëj idheali njerzuer, apo të njëj idheali m' tepër të kësaj bote, tue marrë para s'ësh secili popull vetëm token e vet e tue dëshruë smadhimin e saj në dâm të tjetrvet.

Në shoqnin e përtardhme, n' atë shoqnî qi ka për të qenë mbas lufte (për sigur shumë ndryshe prej kësaj të sotshmes) ka për të qenë nevoja me kërkue e me u përpjekun qi të mbretnojë një frymë m' njerzore, m' i nalti idheal, i cili tue qelluem të mi-rën e përbotshme, mos të harrojë edhe atë t' atdheut, e tue dashtun e dëshruë të miren e këtij (atdheut) mos të shjer-zohet në chauvinisme e n' inperialisëm.

Por, tue qenë se e përtardhmja e njëj populli e e idhealevet të tij qën-dron e mbështetet ndër breznina të reja, prandej edhe themelet e qytetni-mit të përtardhëm duhet të vinen aty ku është m' i fort trulli, n' orën ku bîn ç' f'ë-do fati qi të budhet e qet noshtrën e frytën në shkollë!

Njeri tash shkollë e mirë-rritja, mbas të dânuarvet të shkencës pe-dagogjike m' të ré, kishin një qellim të përbashkët individual e egoistik. Qellimi i mirë-rritjes e i arësimit në shkollë, ishte me dâm nxânsin, mbassi të dâ-het burrë, të zotin me u drejtuem prej

vedit në jetë.

Sot por na duhet të mendojmë se idhët zgjânohen e shumohen ndërsa përparon bota. E kështu ndërrojnë edhe idhealet e shkollës. Dje idheaji mirërritës ishte individual; e individualism i sikundër është shdukun prej politikës e prej hartit, duhet të shduket edhe prej shkollës, e cila lypet të kët fillle m^a njerzore e m^a shoqnore.

Shpresa m^a e madhe e njerzvet është qⁱ të shduket lufta prej scenës së ndollinavet shoqnore. Por për me u b^a këjo punë, lypet me filluem prej embrionit; do me th^anë se është nevoja me mirërritun brezninat e reja qⁱ po hyjnë në botë me idheale m^a të përhapta se të sotshmet, me idheale m^a pak l^andore e m^a pak egoistike.

Paqⁱ e puna kanë për të përb^a sostancën apo brumin e parë e m^a të fuqishëm t' idhevet të reja, e këto idhë kanë për të mundun të dikohen ndër njerz vetëm në jetën fëminore të tyne, kur, prej natyre vetë, njerzt janë të zotët me ruejtun atë qⁱ shëmbulli, qortimi e mësimi ngulin e typosin ndër shpirtina.

* * *

Bota ndryshohet pa pushuem prej të shtymes e shkasit të ndollinavet istorike e të mendimit. Ajo punë a send qⁱ nderi dje u njihte si e vërtetë, sot hudhet mbas shpine si e vjetrueme e e rrëjshme. Kështu duhet të ndollin edhe me parimim qⁱ mbretnon sot-për-sot në shkollë. Filli i saj lypet të j^ët të mbajtnit e të miravet të përbotëshme, e ndër m^a të parat duhet të j^ët paqⁱ.

Prej këndej pra na del përpara një pyetje: «A kanë për të mundun mirërritja e arësimi, a ka për të mundun shkolla të kët aq fuqⁱ sa për me ndryshue idhealet njerzore e me ruejtun të mirat e qytetnimit?»

Përgjegja mund të duket tepër e guxueshme, e pra nuk është aq tepër sa kujtohet. Lexuesavet t' onë t' u bijë ndër mend edhe sot lavdi qⁱ b^ani perandori german për mësuesat të Germanis, ndër muejt e parë të luftës. «Në qoftë se shteti i ynë është kaq i fuqishëm — tha ish-perandori i germanvet — është për arsye qⁱ qytetasit t'onë kanë ndërgjegje të detyraves të tyne, e ket ndërgjegje e kanë përftue mësuesat ndër shkolla të mbretnis.»

Lavd i math, përse i dalun prej gojës së njëj sovranit m' at kohë kur atdheu i germanvet ishte në rrezik, tue qenë se në kurr një rasë m^a tepër se ndër ato fjalë nuk u njoht madhnija e misjonit të mësuesvet.

Por lavdi është m^a i math në një pikë të posatshme tjetër përse difton se nuk ka punë qⁱ nuk mund të b^ahet edhe në jetën shpirtnore. E njëmend, pse, për në qoftë se është merrritja me mirërritun njerzit, në fëmini të tyne, në dashtunⁱ për atdhë, ka për të qenë punë qⁱ b^ahet në shoqnⁱ e përtardhme me mirërritun edhe brezninat e reja ndër idheale m^a të përhapta, në njerzmëni e në dashtunⁱ e përbotëshme.

Dy faktorë të mëdhaj nderi sot a pse s' janë marrë para sysh, a s' janë qenë, apo pse nuk janë aq të fuqishëm sot si kanë për të qenë në tërësi, kanë për t'i dh^anë krah a m^a mirë me th^anë kanë për të krye veprën e madhe njerzore të mirërritjes. M^a në llogje ka për të qenë detyrtja e luftës të cilën e kanë dikur ndër mend e zemra të njerzvet qⁱ emtimitet e shkretnimet e saja, lumnat e gjakut e mendimⁱ i padobis së saj. Tjetrën pjesë mandej ka për t' a krye koltura mbasit të b^ahet m^a e këthellë, e të përhapunⁱ e mësimit edhe ndër vise qⁱ mbretnon edhe sot analfabetismi. Shkë-

neat a ditunit janë tue u bâm për ditë e mâ të përbotëshme, për ditë e mâ praktike e tue i u afruem njisimit; besimet të cilat nuk kanë për t'u shdukun, sikur kujtojnë një palë, por kanë për të lëshuem rrâjë mâ të këthella ndër zemra të besimtarvet, i dftojnë njerzimit se mjeti i përfektionit të dashtunis ndermjet të njerzvet âsht villaznija e përbotëshme.

Nen influksin e këtyne dy faktorve të fuqishëm pra të ndjesis, e të ditunis, shkolla e së nesërmes ka për të mundun me i dhânë shkas e me ruejtun paqin në botë e me qenë the-

meli vetë.

Shqyptarët, qi nepër përshkimet e luftës së madhe, patën rasën e shkelqyeshme me marrë vesh se kjensija e tyne nuk mund të sigurohet përveç se me themelimin e njëj paqi të vertetë, e se me idhët qi mbretënojnë sot ndër popuj, e drejta âsht vetëm për mâ të fuqishmit, kanë për të njohtun fort mirë të vërtetën e këtyne fjalve, do me thânë se vetëm shkolla e së nesërmes, ajo qi do të përftojë villaznin e përbotëshme, ka për t' u siguruem të drejtën me rruem si njerz e si kom.

A. J.

K O S O V A

(S E R B I E V J E T Ë R !)

STUDIM ETHNOGRAFIK E STATISTIK

(Përgjegje Z. Prof. Zvijich-it).

Shkruen : Dr. Kristo Flogi.

Vijim prej Nr. 3.

Po cillët janë këto malet e Shqypnis, malet Illyrike, qi kaq tepër i përmendin shkrimtarët klasikë ? *Straboni* âsht ai, qi mundet me përgjegjë kjar-tas në ket pyetje, ai âsht qi mundet me derdhë mâ të madhen dritë e me dli-rë ket çâshtje. Historishkruesi austriak *Tomachek*, i cilli e ka analizue bukur historin e geografin e vjetër të *Strabonit*, në libër të vet *Zur Kunde der Hümus-Halbinsel, Wien, 1882* shkruen kësi soji: «*Straboni*, një prej atyne qi njofin hollë Maqedonin e Veriut, në librin e vet të VII, prej të cillit s' kanë mbetë përveç se do copa (fragmenta), thotë se ata vargoj ma-lesh të padame, prej të cillavet shpesh dâhen ujnât e Vardarit, i quen *male illyrike, male peonike e male trakike* edhe burrimet e lumit *Axius* (Vara-

darit) thotë se gjinden në malet e Peonis. *Tomacheku*, tue u bazue mbi *Strabonin* pranon se malet e Peonis janë *Mali i Zi* ase *Orvillos* (Stara Planina) bashkë me malin *Osogovë*, e malet e Illyris merret vesht se janë gjith ato malet e Sharrit e të Ballkanit (*Haemos*), të cillat shtrihen deri ku bashkohen Drini i bardhë me Drinin e zi.

Provë tjera për me dishmue se Prof. Zvijich-i s' ka të drejtë me e kërkuë Kosovën si për Serbi të vjetër, po paragesin këtu dy bashkathëtarët e tij, d. m. th. profesorin serb *V. Karitch* edhe historishkruesin serb *Ivan Rajitch* i pari në një libër të vet (*V. Karitch, La Serbie, tome 480-181, Belgrade 1887*), tue u bazue atje ku janë themelue të gjith historishkruesat serb, na tregon si për kufij të Serbis malet

illyrike të Shqypnis, ku Kosovën i a len Shqypnis; i dyti, qi ka kenë i pari Serb qi ka caktue kufijt e Serbis, në libër të vet *Histoire des peuples slaves. Vienne 1794-95*, thotë se, Mpsja e epërme muer emnin «Serbi» e kishte për kufi Danubin e Savën nga ana e Veriut, Malin e Sharrit e Maqedonin nga ana e Jugut; Drinin nga ana e Prendimit e lumin Tribica (i cilli duket të jët Morava) nga ana e Lindjes. Ky me gjith qi canton si kufij prendimorë e lindorë Drinin e Moravën, qi kështu duket se don me përfshi mbrenda në Serbi edhe *Triballin* e vjetër e *Dardanin* (vende thjesht shqyptare), por prap se prap emnin «Serbi e vjetër» nuk e përmendë aspak (Në ket mendim janë edhe historishkruesat e shekullit t'onë *Saksi Farlach*, etj).

Gjithashtu një tjetër geograf serb *Solaritch* në geografën e vet serbe, të botueme me 1804 thotë se, Serbi është ai vend, qi shtrihet nga prendimi i Bullgaris ndërmjet të malit Sharr e të Lumit Tunë. Pra edhe ky, sado qi është serb, as nuk përmendë as nuk bën fjalë për Serbi të vjetër. Atëherë pra ku e gjën Drof Zvijch-i Serbin e vjetër?

Historishkruesi serb *Raitch* (Ivan Raitch, édition de Boudim 1823. Liv. IX. chap. V. § 9), kur bën fjalë për lufat e *Huniadit* kundra Turkis, thotë këto: «Ky (Huniadi) mbassi ndëj një kohë të shkurtë në Vidin, u lëshue pors rrefë në në *Fushë të Kosovës* . . . etj. «T' ishte Kosova Serbi e vjetër doemos do t'a përmendte një dijetar e këtillë serb, i cilli shkruen në vjetë 1823!

Tue u mbështetë mbi letresin ethnografike serbe, profesori *Desjardins* botoi në vjetin 1853 një kartë të Serbis me viset e saja, ku kufizimin e të

folunit të gjuhës serbe i a shenjon mjaft të kuartë. Ky kufizim nuk shtrihet nga ana e jugut përveç se deri në mal të Sharrit; nga jug-lindja merr vijën ku dahan *Ibri e Toplica* e Morava nga lindja. Mbas kësaj karte, e cilla bazohet mbi letresin e glosollogin serbe, qytetet *Bela-Palanka*, *Pirot*, *Leskovac*, *Vrania*, *Gjilan*, *Preshova*, *Kaçanik*, *Tetova*, *Shkupi*, *Kumanova* e *Gostivari* etj. etj. mbesin jashta kufijve të Serbis, jashta kufijvet linguistikë serb (d. m. th. jashta atyne vendeve ku flitet serbishtja); mbesin në Kosovë, e cilla, mbas këtij, është një pjesë e Shqypnis.

Anëtarët e ortës serbe për një *Federatë Ballkanike*, e cilla ka lé në fushën komtare serbe qysh në vjetin 1860, kanë pasë një interesë tepër të madhe për të përhapunit e idhealizmit serb mbi Kosovë. Në ket vjet Shoqënia dijetare (Société savante) e Serbis, e cilla kishte botue këngët popullore maqedonjane të *Verkovitchit* («Sprstvo» Nr. 21 e 25, Milioukoff faqe 77), shtini rrëjë të para të serbizmit mbi Kosovë, të cillën filluene qysh atherë me e shikjue me një sy lakmijet si t' ishte një vend serb.

(Vijon)

Shënimi

Tue qenë, se për pak kohë më duhet për disa punë zyrtare me u largue prej Shkodrës drejtimitin e «Agimit», po i a të Mbështetuesit Z. Kaari Borshit e për ndihmtar të tij po empoj Z. Jovan Tafilin, i cilli shpreh, se të me e krye ket barrë në anë.

Drejtori i «Agimit»,
KARL GURAKUQI.

(PIKLA HISTORIJE)

TIMURLENKU

(NGA ITALISHTJA)

Timurlenku! Ëmën barbar qi na tingon ndër veshë si një orkestër armësh zhurmtare, si një të krisun kambë kualësh, si një gjamë lufte e lëshue me si një stuhi, si një brimë mallkimi e vajtimi, e na përshkohët përpara syve si një vegim i mëndershëm ushtarësh të panjehun shkëlquesa prej kordhavit, me luftarë të lamë me gjak, me qytete të djeguna, me grumbull krenash të prëme, me mure të ndertueme me trupa njerzish të gjallë e të ngalimuem me gelqere.

Po në u pëyetshin kush kje Timurlenku e kur, e ku ka jetuem, e shka ka bā, gjegja e ynë āsht kējo : Timurlenku kje një luftarē Turk. — Për mē sjellun pra nder mend e për me e shperdā pak at mjegull legjende qi mban mē terr veprimet luftarake e politikēn qi ndoqēn të gjith popujt e Lindjes āsht e nevojshme të bājmē ndonji shenim biografik mbi luftarin t' onē.

Timuri (d. m. th. hekur) i cilli prej cermes së pamjekueshme qi i a kishte mbarrē kambēn e krahin e djathtë, u quejtē Timur-Lenk (Timuri çalues) kje me të vertetē një luftarē i madh Turk, e ma i madhi luftarē i atij Kom, mbas Omarit, themeluesit të mbretnis Otomane. Turk, kuptohet prej Turkestanit, Turk i thjeshtë i vequem prej tjerēvet por jo i dam prej Turqve të bastardhuem të Prendimit, qi në kohē të tij ishin në udhtim kah Stambolla, e qi kundër të cillvet, tue qenē i njohtun për Kryetār prej Turqve t' Asis, i u kercnue me furī të mdha ndër vjetēt e mbramē të jetēs së tij.

Leu Timurlenku në Kesh (Turkestan) në vjetin 1336, e hypi në seli mbretnore kur ishte 23 vjetsh, në 1359. Kje njeri i stolisun me një forcē fisike të jashtzakonshme. (Kundra si e pershkruen një biograf Arab, ishte thatiq e i gjatē, si një gjigand legjende, kishte kryet e madh e ballin e gjatē, shtatin e atidhē e të fuqishēm.... e me një trimni të pa frē në lāmē të luftēs.) Të gjitha luftat qi bāni — nuk qindroi gjatē në pushim e në paq — kjen plot ngallnime. Ushtrit qi lëshonte kundër anmiqvet „Ujq të tërquem mbi kingja të pafaj“ i a pēshtuen mē 1380 Kosernin, Armenin, Mesopotthanin, e mē 1390 i shtin në dorē tokēt e Rusis n' Europē nderi në Dinjeter e në Den, mērrijtēn në 1394 tue plaçkitē e shkretnue qysh prej Golfit Persik nderi n' Ocean Indjan, pushtuen mē 1398 Indostanin mbassi rrēnue qytetin shējt Delhi, plaçkitēn në 1401 Sirin; mē 1402 i a pērkulēn krahin e lakmin Eajezetit të II i cilli po i u kercnonte ngallnyes Stambollēs, i u sveltin një vjet mbrapa Kinēs, por nuk e mērrijtēn qellimin, pse prisi e sanduesi i tyne kje rrēmbye prej vdekjes së pāmshirëshme në moshēn me të mirēn, m' atē të burrnis.

Timurlenku kje edhe ushtār i eger edhe i pashpirt : Një herē urdhēnoi ushtarvet të vet qi t' i sjellshin ranat e anmiqve të mbytur : kush sjellte me vedi ma shum krena do të kishte dhanin ma të mirēn ; kēshtu nën kambēt e tija i grumbulluene gjashtë-dhetē mijē krēnē!

Si hyni ngallnyes në Damask, rrafçoi qytetin e desht me trenue edhe

të gjitha faltoret e besimit të vet, përveç një minareje më të cilen do të sdrypte Profeti (Mehdija), kur do t' u ulte nga qielli për me gjikue të gjalltë e të dekunt. Nji herë tjetër xuni, më një fortesë, dy mijë rob, i grumbulloi, e mbi trupa të tyne, tue i bashkue me gelqere, ndertoi një pomendore. Thotë biu-grafi Arab: «A mund të kujtohet pomendore më të pershtatme për një pushtues?»

Kje, edhe sundues me kreni e ambicion të pa-masë. Sundimit të Mongolit të Issakut, qeveris civile të daeme prej besimit, Timurlenku i vunë të Drejten Hyjnore, Thesocracin e Kuranit; prandej u shugurue si Profekt në qytetin Shëjt Samarkanda, që zgodhi ma vonë si kryeqytet të Perendoris së vet e cilla s' do të kishte kufij. Me të vërtetë qellimi i jetës së tij kje të poshtonte botën mbarë, edhe për këtë quejti vedin „Zot' i botës“. Qellimi i këtyne pushtimeve të pambatuna do t' ishte të perhapunt e fës e të faruemt e të pa-besimtarvet. Ngjat kufijve të Kinës kur ishte, të thuejsh, ushtria e tij ngadhënjese për me i këcye mbrenda perendoris Kinese, pak dit përpara se deka t' a rrëmbente, përfundoi me këto fjalë një të folun që i mbajti ushtrivët të veta: — „Të lshohemi mbi këto të pa-fe, t' i pastrojmë në gjak të tyne, pse mbas fjalvet t' Atij të Naltit, lufta shëjte i resit të gjitha mëkatet.“ —

Lufta shëjte pra, e luftë shëjte kje ajo e luftueme kundër Indis, kundër Rosis, kundër Kavljerye të Rodopit. Kje më i pari e më i madhi kundreshtim më i rrebtë pushtues, e më i përgjakuni të korrunt, që palla e Turkut ka vetue mbi krena të pabesimtarve. Historija Mongole është krejt një vijë gjaku, e dinastit e sundimtarvet të tyne janë të lidhuna me një varg rrenimesh e të përgjakuna njerzish, e kurr një herë mundet, popujt e të Lindjes s' vdiqne prej mënderes si nën kambët e hekurta t' Atij të parit pushtues. Bajeziti i II, Murati, Sulejmani, kjen mohuesat e të pashpirtit e të njerzimit, e Timuri kje, ma i egri pohues i të gjithpushtedes (onnipotenza). Dishironte monarkin universale, e cilla mbas mendimit të tij, ishte e vetmja mëndyrë me i bënë njerzit fatbardhë. Thonte: — Bota nuk do të kën veç se një Zot të vedin, si qielli, që s' ka tjetër posë Zotit. Shka është pra bota e të gjith njerzit që e banojnë, për lakmin e njëj princi? —

Mbas Çesarit e përpara Napoleonit, kurr i herë nuk i kishte vetue ndër mend ndokujt një kesi andrrimi të madh e të djemnuem. Edhe me të vërtetë nuk ka as një pushtues popujsh që ma fort se Timurlenku t' a kën pa ëmnin e vet të bashkangjitur me atë të parit konsull. Kater shekuj njëri larg tjetrit e ndër kohë e tokë të ndryshme e të largta, të dy gjat në veçanërisht në jetë e ndër vepra të tyne, n' atë që dishironshin e n' atë që nuk mundën me pesë, m' atë që krijuen e m' atë që rrenuen, në ambicion e në fat: gjith njajo dije ushtrake n' organizim e përcjellje t' ushtrive gjith njajo qindresë në të marrun vesht të njaj plani t' anmikut, e gjith njajo shpejti vetimi në të vumt në veprim, gjith njajo qetsi e pa-trazim ndër punët më të mëdha, gjith njajo hollsi në të kuptuem pikën e ligësitë t' anmikut, gjith njaj vullndet për me pushtue (kësim i vocër i pushtuesvet), gjith njajo trimni në lëmë të luftës, si njëni ashtu tjetri, dijtën me e trajtue me mënyra të veta e vullndet hekuri, gjith njajo dhelprë e hollësie e përdorë politikën, që njani si tjetri përfutuen miqsina bese jo të gjata, gjith njajo urti civile që lidhi ëmnat e tyne mbi dy vepra të paharrueshme.

E me Napoleonin Timurlenku pat të përbashkët fatin e veprimevet të tija; i pari ra për mos me u ngrijtë ma kurr në vjetin 1810 në Waterloo, e ndertesa e pambatun qi kishte pasë ndertue mbi themele të kalbia, pa muejtë edhe me i a vûe mblojën, me një heri u rrenue tue e prûe Europën bash m'at pikë më të cillen e kishte gjetë përpara se t'a pështjellonte me at vrullimin e tij legjendarë. Kështu, Timurlenku vdiq pa lanë një perendori; kishte rrenue pa krijue: Qiti faret popuj, po, por s' diji me themelue një mbretni.

Nipat e Bajeziti II mbret' i Turkis, të cillin Timurlenku e zuni rob në lamë të luftës n' Angara, e qi vdiq prej disprimit në kafaz më të cillin e kishte ndrye Timurlenku, për m' e pasë prane përherë, mbas pesdhetë vjetësh mërrijtën me hy ngadhnyesa m'at kryeqytet të Lindjes së Perendoris Rromake e me themelue mbi themele të shëndoshta Perendorin e tyne.

K. Borshi.

BIBLIOGRAFI

Tash së mbramit u shtyp e duel në dritë Methodika për të III. e të IV. klasë fillore, përbâm gjithnji prej të pa-lodhshmit puntuer Zot, Gasper Beltojës, Drejtuer i Arësimit në Shkodër.

Me këtë bië methodika për 5 klasët e fillores plotsohet, tue këndë qi tri pjesët tjera (I. II. e V.) kjenë botue më përpara, për të cillat ndër numra të kaluem t' Agimit patëm bā kritikët t' ona.

Edhe një herë përgëzohemi me auktorin, i cilli me mundë të vetin qiti në dritë një vepër kaq të nevojshme për shkollat t'ona, nepër të cillën vepër si nxanëve kà me i u ardhë mësimi i ambël ashtu edhe mësuesavet mundi më i lehtë.

* * *

Ndër këto ditë na rā në dorë një dramë e qijtnun «I mjeri djalë», tri veprimesh, përkthyen prej Mustafa Currit e botuem prej shoqnis «Afërdita» n' Elbasan.

Përmbajtja e lëndës së dramit është kjo:

Zeqi Beu, një djalë një 19 vjetësh xanës në shkollës ushterake të mjekësis, tue këndë qi kishte metë jetim i

vogël ishte kenë marrë me u mbajte në shtëpi të Halilit e të Tahires prindve të Shefikës.

Ky bashkë me Shefikën ishin rritun si motër e vlla, veç se në një kohë kjo dashtëni vëllaznore ishte ndrrue në një tjetër, të cillën tue e pasë marrë vesht Halili i kishte dftue të shoqes se do t' ishte shumë mirë Shefikën me e martue me Zeqir bejnë.

Mbasi kjo vajzë ishte qenë lypun ç' me kohë prej Pashës s' atij vëndi, Tahireja i kundershtoi të shoqit për ket punë, se shpresonte e miera se në shpindë të Pashës kishte për të pague posë detyrve tjera edhe një detyrë të madhe bankës së qytetit, për mos pagesen e të tillës moshtia i shoqi do të hite edhe në burg. Vajza si e muer vesht çashtjen bāni therorë gjithshkahin, dhe dha lëje të prindve qi t' i veshin kunorë me Pashen.

Për dashurinë e fortë qi kjo ndinte për Zeqir, poq në gypkë të vorrit, kaq s' u s'ue keqas e rā në shtrat të vdekjes.

Zeqir Beu kurr këtheht në shtëpi gjënë e dashtunen e vet të smuet dhe mbasi mer vesht fejesën e sajë, prej idhimit të madh çon, me anë të njëjzetës me blë helmin, të cillin prane

së dashtunës së vet e piu, dhe ky u shtri n' at shtrat të vdekjes, tue u fikun kështu per njiheri këto dy zëmra dashtnore. Ma në fund e âma u pendue për kundreshtimin e bâm, por pa dobî.

Ndose përkthyesi nuk e kà dîftue na prej ânës s' onë po shtojmë se kjo është nji vepër e të vleritit shkrimtar, Namik Qemalit, per mbî jetë të cillit pat folë z. Jonus Tafilaj në numer të kaluem të kësajë së perkohëshme. Namik Qemali jo vetëm është i njoftun

në Turki, por edhe ndër çerqe letrare të prëndimit e prandej nji vepër, punue prej tij, pà dyshim do t' ishte e pelqyeme.

Përkthyesi Mustafa Curri kà dîjtë mjaftë bukur me i dhënë kësaj perkthesë shijen e tingllimin e nevojshem në pikpamje gjuhësije.

I lumtë përkthyesit e vullndeti i mirë i tij mos mbetet me kaq, por shkoftë edhe mâ tutje.

Criticus.

Shka don me thënë Autonomi.

Vijim prej Nr. 3.

Janë do çashtje qi Shteti ka detyrë t' i marrë para sÿsh, sepse këto janë njoftë ndërkomtarisht të respektueme prej ç' do Shteti. Të tilla çashtje janë këshillet e Shteteve mâ të përparueme per me ndrrue systemin e ligjve (legislature) si mbas rregullave të qytetnimit e të përparimit të popujve, nji send të cilin shteti mund t' a lënë mbas dore e sidokudo, në qoftë se s' ka arsye të plotë të mbajë në veprim ligjë e vjetra. Për shembull: nji Shtet e ka zakon të vjetër për me shitë robë, djelm ose varza me pare; kjo është kundra qytetnimit, pra, në qoftë se me gjith kshillet arsimore të Shteteve tjera, ky Shtet nuk hjek dorë prej ktij zakonit të keq kanë të drejtë internationalisht të përzihen Shtetet tjera e t' a sjellin në rregull me gjith qi është autonom. Gjith ashtu janë do çashtje tjera qi në pikpamjen komtare janë njoftë si të përbashkta për lehtsin e udobin e popujve, si b. f. çashtja e postave e e telegrafave, për të cillen janë lidhë me njeni-tjetrin të gjith Shtetet,¹⁾ e kanë pranue nji shërbim t' unjishëm (service du transit.) Nji tjetër çashtje e këtillë është edhe çashtja

e hekuroreve (chemins-de-fer) ndërkomtare. Në ket pikpamje të gjitha Shtetet njehen si me e pasë tokën të përbashkët.²⁾

Të këtilla janë edhe disa çashtje të tjera, po jo të përbotëshme, në të cilat në dashtë merr pjesë Shteti autonom, në dashtë jo, si b. f. çashtja e masave, e peshimeve, çashtja e pares, e peshktaris, e industris, e tregtis e liarteve etj. etj., por se në çashtjet e para të përmenduna nuk mundet mos me marrë pjesë Shteti autonom, se atbotë kanë të drejtë ndërkomtarisht të përzihen edhe Shtetet tjera, mbassi kto lehtsi janë njoftë për

1.) E para lidhni e tillë është bâmun i ndis shteteve t' Austris e të Prusis më 1850, e para lidhni ndërkomtare e postave është ajo e Parisit më 1863; por se ajo lidhni, e cilla vuni themel et shërbimit postuer nen titullin «Union universelle des postes», është ajo qi u bâ në Bern të Svicris me 1 të rrikut 1875. Mâ e reja lidhni postare e përbotëshme, e cila plotsoi systemin e rregullave postare është ajo e Lisbonës (Portugal) me 1855. Kshtu edhe për telegrafet e përbotshme më 1879 u organizue nji zyrë ndërkomtare në Bern, edhe me 1885 u plotsoi me trajtimin e ri të televe të detit (kalodë).

2.) Përisht me folë lidhni hekurore e trajtohen me dyve, a në tepër Shteteve fqinjë, të cillët interesohen për interesat e përbashkta ekonomike të veta, por se më 1857 është bâmun nji institut hekuruer në Paris ku mueren pjesë gati të gjitha Shtetet e dheut.

gjithsisht ndërkomtare për dobi të popujvet.

Mundet një Shtet autonom me i dhënë lëjen një Shteti tjetër për me ngrehë ndërtesa industriale, ose banka tregtare, me goditë një hekurore për mes të Shtetit, ose me pranue të tjera shoqni anonyme të hueja, po t'a shofin me nevojë, por se masat administrative e vërejtjet policjare, veprimet gjyqore edhe mënyrat tjera rregulluese ka me i ruejtë për vedi, kshu që mos të përkitet as pak autonomia e tansija e tij. Gjith ashtu mundet me lënë një ushtri të huej me kalue nëpër tokë të tij, ose t'i lëshojë për disa kohë një limë të vet, a t'i japë lëjen me ngrehë një fortesë ose të kët një bazë navale në vend të tij, por se gjith kta koncesjone nuk i jepen sidokudo Shtetit të huej për veç se me anë të ligjve, d. m. thënë me vullndet të plotë të përfaqësuesave të popullit, të Parlamentit, edhe me kushte shumë të përmbajtun, që të mos preket kund autonomia e Shtetit.

Në dashtë Shteti, ose përfaqësuesat e tij (Parlamenti ose edhe vetë Qeveria si fuqi ekzekutuese) me hjekë dorë prej autonomisë së vet e me hi nën mprojtën, a më mirë me thënë nën xgjedhen të njëj Shteti tjetër a mundet? Kjo a një poshtërsi e pashoqe, një trathiti e pa-shembulltë, një ironi e keqe! Gjith dijetarët e mdhaj, filosofët e moralistët e Shekullit, Juristët e auktorët ndërkomtarë kanë pranue një goje, që kjo është një send i pa-mundun!

Njashtu si nuk mundet një qytetas tue këndë i lirë me e shfiri vedin në robni, njashtu edhe një Shtet, tue këndë autonom. nuk ka të drejtë, as nuk mundet me hi nën xgjedhë të njëj Shteti tjetër. Mjerisht sa e sa Shqyptarë përfaqen e zezë, nuk kanë dashtë me e shfiri nën robni të ngratën Shqypni, tue

i shitë për një çini thjerr interesat më shëjta të Komit!!

Autonomia, si një punë e shëjtë duhet të ruhet fort jo vetëm prej Qeveris, por edhe prej popullit e të mprohet me ç'do fllë e therorë kundra ç'do kuximtarë, që kishte me pasë kuximin me kalue kufijt e tij, e me shkelë kso-dore Autonominë. Kjo detyrë i takon drejt për drejt Qeveris, por edhe populli nuk mundet me ndëjë apathik. Mjerisht tokën t'onë të shëjtë arbnore po e shofim gjith kahë të mësyme prej të huejve, të cilët, tue pa stojkizmin t'onë të përçudshëm, hijnë e dalin lirisht si në shtëpi të tyne, s' pyesin kërkend, edhe më e keqja e të gjithave, punojnë gati sheshash, tue orvatë gjith secili propagandat e veta rrenim-qare për tokën e Shqypnis e tue shpërdatë poshtë e përpjetë argjend e flori, me gjith që edhe ata vetë nuk janë më të mirë se na në pikpamjen ekonomike të përbrendëshme! Atëherë ku është autonomia shqiptare? Pse Qeverija jonë e nderlikueme, me trazime të përbrendëshëm, nuk mundet me i u bërë gjithë përparë, a duhet na nënshtetësit ita lënë vetëm e të presim me n'a krye punët gjith ajo? Qeverija ka nevojë për njerës; lypë duart t'ona për ndihmën e saj; lypë fuqit t'ona morale e lëndore për me qindruë dëjshist e me i u bërë ballë rezigëve, e kshu me na dale zot edhe në; por na a kemi bërë një gjë me rëndësi për ketë Qeveri? A i a kemi kështu hallin seriozisht? A i a kena ngjitur dorën? Po t'ish dashtë për ndonjë Kishë a Xhami, ndonjë medreze a ndonjë send tjetër, sa shpejt që i xgjdhim qeset e sa bujarë bënëmi por kur vjen rasha për një luftë të pakët e të vobektë për Qeverinë, sa të mpjitet që më edhe sa i shterngojmë bursat!

A kështu përkrahet autonomia? Kështu kemi uzatë se *inshallah* po bënëmi Shtet! A kemi pak gjak ndërfaqe? Të po të thom, djelmni Shqyp-tarë, ty shpresë e kombit, kështu kë me ndale për gjithmonë?

(fund.)

Kr. Floqi.

Rrokull Shqypnis.

Mbi gjêje t' onë të përgjithtë.

Shkodër, me 16 VII. 1920.

(Marrim prej një burimi të besueshëm e kompetent.)

Nji paragjykim. - Shkaku i të këthyemit të përfaqësuesave t' onë në Mbledhje Komtare. - Punët në Shqypni të Mesme. Bisedimet në mes të Qeveris Shqiptare e të përfaqësuesave të Qeveris Italjane për çashtje të Vlonës, - Politika Jugosllave e Greke mbi Shqypni.

Secilli Shtet, n' Europë kjoftë o në Balkan, në perlindje të vet kà ndeshë e kapërcyem ndër sà pëngime, kundreshtime e turbullime të mdhà, të cillat mât në fund janë shndrruem edhe në të derdhun të gjaku, tue shkaktuem sà dâme e rrenime në ç' do pikpamje, kështû qî nuk âsht për t' u çuditë, sepse edhe Shqypnis nuk janë kah i davaritën turbullimet tash sà vjet, qysh drej fillimit të perlindjes së saj, qysh prej asaj kohe, qî nepër hîr t' Europës (i kjoshim falë nderës) u njoft si Shtet në vedi.

Thame se gjithë Shtetet u lëkundën ndër tallaze të vështira në perlindjen e tyre. Këjo punë âsht mât se e vertetë e historia e pupujvet âsht përplot e mbushun me kësî tregimesh e shembëllash, aq sà në lexim të tyre cillit do nesh kishte me i u përqethë shtati. Mjafhtë me i rà përshkurtas historis së françëzvet, të këtij popull të famshëm e fisnik, i cilli u përplas cok nji shekull e mât ndepër valë të rrëmbyeta të njëj kaosi, vetëm e vetëm për njëj idhë të madhnueshme, për pështimin e lumnimit e Francës.

Jo pse po duem m'e gjasue të madhen Francë me Shqypnin t' onë e me bêt nji analogi në mes të këtyne dy shteteve, por pse edhe Atqheu i ynë

pësoi mjafhtë, po na kânde këtû m'e prû për shembëll Francën, kundra së cillës, përveç luftës qytetnore qî mbretonte mbrendë, aty kah mbarimi i shekullit të XVII, mbas dekës Luigjit XVI u turr Europa mbarë m' e përpî.

Pupulli dâ në dyshë... Lufta ndër mjet të vedit e lufta me anmiqë të përjashtëm... Ndepër nji thellim të shemtueshëm këso dore ishte kah lëkundej aso kohe Franca e sotshme.

Me ket paragjykim të vogël kemi qellim me i u treguëm bashkë-komtarëvet t' onë, se nuk âsht vetëm Shqypnija qî pëson, por kanë pësue edhe mât zi Shtetet e Botës për me mërrijtë në shkallën e sotshme të qytetnimit.

Tashti po hyem në themel të subjektit t' onë:

Me 16 të k. m. këthyem në Shkodrë Fort i Përhëndritshai Zotni Xhemal Najbi, përfaqësuesi i Shkodrës në Mbledhjen Komtare e për një heri edhe Kryetar i saj bashkë me dy përfaqësuesat të tjerë të nderueshmit Z. Z. Hafiz Sabi Begu e Xhemal Begu.

Sot shumica e përfaqësuesave të Shqypnis së Jugut janë të marrun për afërm me çashten e Vlonës e nuk kanë muejt kurrësi me ardhë në Tiranë, tue i u ndëjë larg levizjeve komtare të shëllueme n' at krahinë kundra

Italjanvet. Më gjithë këtë edhe përfaqësuesat e Dibres së Vogël, kanë shkue në ket krahinë, bashkë me një detashment gjindarmerije, për me mbarë në dorë administratën e këtij vendi, mbasi që kjo përket Shqypnis, për mbas traktatit të Londonit 1913. Tue mungue përfaqësuesat e Shqypnis së Jugut e të Dibres së Vogël, shumica nuk ka muejtë me u përbë e prandej prej këtij shkaku nuk ka muejtë me u hapë Mbledhja Komtare e është shpëm të hapunit e saj deri në mbarim të Gushitit.

Shqypnija e Mesme është dëlirë shqimit prej ngatrrëstarëvet. Këtu sot mbretnon një qetsi e plotë e qytetasi e buqari është i marrun me punë të vet e nuk veshtron veprimet e Qeveris, veçse po e difton vedin krejt të bindun prane saj, punë të cillën është tue provuem në ç' do rasë: Tue dhanë të holla e tue derguem vullndetarë për Vlonë.

Bisedimet në mes të Qeveris Shqyp-tare e të përfaqësuesvet të Italis nuk kanë sjellë edhe një përfundim pozitiv për në. Por me gjithë këtë shpresohet se të dy Qeverinat kanë me muejtë me rënë godi ndër mjet të vedit, mbasi që edhe Italia e kupton se çashtja e Vlonës sot për Shqyphtarë është një çashtje jetet o deket. Shqyphtarët sot kanë dë ngultas me libruet Vlonën prej kames së huej. Flota Italliane e topi tri-dhetetësh s' ka me i sjellë ushtris Italliane kurr një dobi, veçse ka me ngjallë shpresë e guxim më të madh ndër Shqyphtarë, të cillët deri më sot edhe mbas tashit kanë m' e derdhë me ambëlçim gjakun u tyne kundra njëj ushtrie, që s' njëf të drejtë as drejtësi as tagër sot që Europa e bashkë me të edhe Italia lavdohet se gjendet në të njëzettin shekull qytetnimit.

Qeverija Shqyptare ka marrë para

syshë ç' do flije e therori për me i a siguruem Shqypnis pa-mvarrësin e saj mbrënda atyne kufijvet që ka caktue konferenca e Londonit. Mbas librit të Vlonës prej ushtris italliane shpresohet se edhe Jugosllavët s' kanë me vonue me lëshue të gjith ato pjesë tokësh që kanë sot ndën pushtimin të vetin në Shqypni e që mbas traktatit të vjetit 1913 i përkasin kësaj (Shqypnis) Jugosllavët sà herë e kanë tëfaqun, nëpër mjet të përfaqësuesvet të tyne zyrtar se njofin një Shqypni të pa-mvarrshme mbrënda kufijvet të 1913. Detashmenti i gjindarmëris që u nis për Dibre të Vogël, u kap deri në Dri të Zi, pa kurr një kundrështim, ndon-se ndeshi ndër shumë vënde në roje serbe. E ky në na duket një shej i mirë, se Jugosllavët do t' u rrinë premtimvet të tyne.

Edhe për Grekët mund të mëndojmë mirë se politika e tyne kundrejt nesh s' ka me kënd e damshme. Grekët nonse me ta s' kemi ndonji lidhje zyrtare, duken antarët e një Shqypnis së pa-mvarrëshme të vjetit 1913, punë të cillën e kanë vertetue tash së vonit, tue larguem krejt ushtrin prej kufijvet të Korçës, pa ndonji trazim e ndoshta tue mos dashtë edhe me shkaktuem të derdhunit e njëj gjaku ndër mjet të dy popujvet fqinjë, që kanë nevojë me jetue mirë e në qetsi njëni me tjetrin.

(Korespondencë e veçantë *)

Tiranë, më 27. VI. 20.

Si mbaroj ndër këto ana veprimi i lumnueshëm i ushtris komtare, ndën komandën e të famshmit adhetar. Z. Bajram Beg Durrit me ngallnjim të saj e të Qeveris e me zhgatrrim të celavet ushtar, që donshin me shkaktue një anarkinë dhe t' onë për dobi

(*) Nonse botimi i kësaj letre ka shkue si pak onë, na prap se prap e botuem, mbasi që letra në vedet e ka një farë vjetëje, tue kënd që flet për një ditë historike.

Drejtimi.

t'anmiqëvet, gjithë trupat ushtrijakë e të vullndetarëvet, u mbloodhën në Tiranë, kû me 18. të k. m., të tretën ditë të Bajramit, n'oren 5. 30 mbas dreke, mbajtën një paradë të bubur, në shesh të Sundimtaris, përpara Shkelqesivët të tyne antarve të këshillit të Naltë, të Ministravët e popullit mbarë.

Të gjithë ushtrit të dâme ndër çeta kaluen rënd mbas rëndi: Milicja e Gjinokastërs, Batalioni i Korçës, i Tiranës, Detashementi i Gjindarmëris së Shkodërs e vullndetarët.

Per të parën herë gëzonte syni i shqyptarit, tue vrejte ushtrinë shqyp-tare qi kalonte me rënd e kreni; zëmra e secillit rrihte në gëzim e në harë në ket ças të madhnueshëm e entuzjazmi u dallonte në fëtyrë të secillit. Ushtria, qi ndër veprime të veta u dëftue m'as se kreshnike, edhe tash ndër ket paradë u t'faq e aftë e e dishiplinueme, s'as mos me i pasë lakmi as një ushtrie të huej. Qe ç' bân vullndeti i mirë i nieriut! Shqypnija k'atë gjithë mjetet për me këndë Shtet më vëdi, p'atë këndë në nevojë qi të i a mbajtë kush dorën mbi krye. E një shembëll e këtij aksiomi, pa fjalë, mundet me këndë ushtria e ynë qi morri pjesë ndër veprime, të cillat i kreu me kreshnikë të pashoqe, tue dalë fituese e me faqe të bardhë. Aq dijtë me u prû bukur kjo ushtri ndër veprime të veta, s'as me çuditë gjithkëndin: gjithkëndin: Per-veç atyne qi kishin kapë pushkën në dorë kundra Qeveris, kërkuej nuk ju b'atë dâm, makare në vjef-tje të një asre, punë këjo qi s'ndollë as ndër ushtri m'atë të rregullueme të botës ndër kso rasash. Doq, poq e ndeshkoi, por kurr të pa fajin, veç-se atë, qi e meritonte ndeshkimin, me thanë me fjalë ligje atë qi e xente me dorë në të (en flagrant delit). Këtë

përveç urtis e bindis së natyrshme t'ushtarve t'onë, do t'i a dijmë per-nderë edhe oficeravët, cillët me sjelljet e ambëla të tyne, dijtën me i a u hangër zemrat nshtarvet e me mbajtë nder ta rregull e dishiplinë.

Si u krye parada, ushtria muer drejtimin kah ndërtesa e Gjendarmëris e qindroi në fushorë të Shalvares, kû i a behën edhe Shkelqesit e tyne Antarët e Këshillit të Naltë e Ministrat, bashkë me popull. Këtë Shkel-Shkelqesija e tij Emzot Bumçi, n'ëmën të Këshillit të Naltë, mbajti një ligjeratë me fjalë të shkurta e të pasterhollueme, porse të plota e me themel, tue lavdue veprimin e ushtris në të shuem të ngatrrimevet e tue i u falun nderës për mundime e pësime në të kryem të detyrës shëjte, me të cillën ishte këndë ngarkuem.

Si mbaroi ligjeratën e vet Shkelqesija e tij, mori fjalën Zot. Xhafer Zelka, një qytetas i Tiranës, djaloç i njoftun ndër këto ana me sjelljet e veta atdhetare, i cilli me një zëmër të ngufueme e qi rreh në dashtni t'Atdheut, përmëndi m'as se parit gal-dimin qi i ndinte zëmra atij e popullit mbarë, kah shifte për të parën herë, në kryeqytet të përkohshëm të Shqypnis, përshtimin e një ushtrie komtare, qi kishte pështue Shqypnin prej një rreziku të madh t'atë; tregoi shpresë të gjalla për ardhmen e Shqypnis, e cilla ushqentë në gjithë saj kësi burrash qi me krijor të tyne muer-tën me i b'atë një përshtellimi këso dore e me shprehë një kryengritje të mallkueme, e m'as se mbar-mit me një z'atë të një rrejtje të mënder-shme, si sued prej komandarvet e ushtarvet me këto fjalë: Opingat mos i zbatoni Heshtat mos i shtini ndër këllela... Topi mitraliozi e pushka të të gjimojë pa prâ ndër male t'onë...

Me zjarm e me flakë në dorë e me krahnorë hapët të i a çpallim edhe një herë botës mbarë se komi shqyp-tar nuk kërkon gjë të hue-jën veçse lirin e drejtësin... Duem të rrënojmë edhe na të lirë ndër këto trojet t'ona, qi Zoti vetë na i ka falë... Duem Vlonën, Kosovën e Çamrin, pa të cillat Shqypnija kishte për të kenë si një cung pa krahë e pa kambë.

Këtu sosi ligjerata e Zot. Xhafer Zekës edhe e kremteja gjet fund, tue u shpërdà populli me kënaqsi zëmre të cillën ka për t'a mbajtë mot e mot të gjallë e të pa harrueme.

Nji send shkapërceva : Në paradë qi u mbajt detashementi i gjendarm-eris Shkodrës u dënë shëj për sjellje ushtrijake e sidomos për suhtrim e ka-lim, sistemi german, sa s'muejtë me u durue kurkush e shpërthej për anë një trokitje duersh, fillue më së parit prej Shkelqesivet të tyne.

Pjesa më e madhe e këtij nderimi, qi gjetën ndër këto ana gjendarmët t'onë, u tokon të nderueshmve Z. Z. Koma-ndarit të Bataljonit të Gjendarmeris së Shkodrës e oficeravet, qi me mundë e kujdes të pàpràm të vetin, u orvatën për ushtrim e rregullim të tyne, aq sa me u bà pasqyrë për të tjerët.

I lumtë Shkodrës, e cilla sot me të gjitha mënyrët është tue e treguem vehten si kryerpisja e viseve tjera të Shqypnis në lamë atdhetarije, qytetni-mi e përparimi e nuk dyshojmë aspak se në një kohë të përshpejtshme ka për të pasë fatim me u quejtë Krye-qytet i përgjithmonshëm e Shtetit Shqyp-tar.

* * *

Këtu-lidhun po ju nisi një shëmbë-llesë të vertetueme të programit të Shoqnis "*Lidhja Komtare*" qi u themelue në Tiranë me 6 të mujit vazhdues (Qershuer). Kët program m' a dha një prej themeluesave të saj për Shqypnin t'onë "*Vllaznija*" në Shkodrë. Shoqnija ka për qellim krye-

krejet të përhapunit e nonjavet komb-tare të mprojtunit e të drejtavet të komit shqyp-tar si mbrendë në Shqyp-ni ashtu për jashta me ç' do therori, tue marrë para syshë parimet e reja për të rrojtun si një Shtet i lirë e i pa-mvarrshëm me kufijt etnik të Shqypnis.

Të gjithë ju atje kini për t' u gë-zue për themelimin e një Shoqnije të tillë, e cilla me qellime të nalta kësi sojit, kishte për t' u bà, në kjoftë se hecë mbrenda programit të vet, me të vertetë pështim e lumni për Shqypnin t'onë. Sidomos na gëzohemi më teper e ushqejmë shpresë të plota në ket Shoqni, tue i njoftë për së afërmi di-sà ndër themeluesat e saj, n' atdhe-tarim të cillëvet jam i bindun.

Ju atje kini me muejtë, në lexim të këtij programi, me marrë një idhë të plotë e të shëndoshtë, për mbì Shoqni *Lidhja Komtare*, e cilla po lën sot në Tiranë, mbas një kaosi të të mëndershëm qi lëkundti këto ana.

Shoqnis *Lidhja Komtare* na i u-rojmë prej loçkes së zëmërs jetë të gjatë e përparim për dobi t' Atdheut, tue dishruem qi të ndjekì plotsisht programin qi ka çpallë.

* * * Dajti.

Xjerrim prej një letre t' lidhun nga Tirana :

Me 9-VII. 20 këtù në Tiranë u mbajt një Meeting madh, ku muer pjesë të t'anë populli i Tiranës. Mbledhja u bà në shesh para Xhamisë së Vjetër. Një prej dërmogave të Tiranës, Zot. Xhafer Zeka mbajti një fjalim të gjatë, tue treguem shnimin qi i ndinte zë-mra këtij e popullit për pushtimin e Vlonës prej ushtrisë vet italjane, kundra ç' do lagrit nderkomtar, e tue tēfaqë pikllimin për mizorina të shkaktueme prej asit ushtrieje e sidomos për të derdhun të një gjaku të pà-fajshëm.

Si mbaroi fjalimin e vet Zot. Xha-

feri populli gjithë një zani briti, se nuk durojshin më qi Vlona të rrinte në dorë të një Qeveris së huej e prandej dau me shkue në Ministrin për me e lutë këtë qi të mirrte masa të shpejta e të rrepta për lirim të Vlonës, për ket pjesë të pa-dame të Shqypnis, pse për ndryshej, tue i u sosun durimi, do t' i epte fund vetë (populli) kësaj çashtje. Kështu gjithë pjestarët e Metingut, me flamurë në dorë e tue këndue këngë komtare, shkuen e hyn n'oborr të Ministris, kû mbas pak kohe doli Shkelqesia e tij Ahmed Beg Zogolli Ministr' i P. të Mb. edhe e siguroi popullin se këjo çashtje do të merrte fund sà më parë, prandej lypsesh qi Metingu t' u zhatronte me kaq. Mbi këtë Zot. Xhafer Zelka u suell prej Shkelqësis së tij me këto fjalë atdhetare, qi ngufojnë prej një zëmre, e cilla. tue pà atdhën e vet në mjerim, fëshân pà prâ: «Shkelqesi! Nuk duron më populli qi Vlona e bukur, Vlona e famëshme e historike të shkelet e të dhu-nohet prej këmbës së huej... Duem Vlonën, Vlonën!».

Atëherë Shkelqesia e tij, popullit i dha premtime, tue i thanë se çashtjes së Vlonës do t' i u epte fund sà më shpejtë ashtu si e lype dobija e interresa e Shqypnis.

Mandej populli u Shpërdà, tue brohoritë: Rrnoftë Shqypnija, rrnoftë Qeverija, e rrnofshin Ministrat.

Sh. i A.-Populli i Shqypnis së mjesme është tue dftuëm vehten mjaftë në lëmë atdhetarije. Këtij populli na i kjëm randue dikur (në 1914-15) tue e quejtun: një popull i krijuem veçse për rrezik të Shqypnis. Kishim të drejtë. Por faji s' paska qënë i popullit, por i atyne, qi e terhiqshin këtë kah të dojshin por-si sukull për me e bà vegël e qelli-meye të tyne të mbrapshta. E sod ky popull i butë e i ndiglueshëm don me

shlye prej historiye at faj, qi randonte mbi të dikur.

Me gjithë arrsye thotë Bedri Beg Pejani edhe na këtë po e persrisim: «Sqhyptari nuk është më ai i përparshmit» Chronologus.

Lajme vëndi.

E nderushmja Prefekturë e Shkodërs, bashkë me të nderushmen Perlimtare u kujdesën për të gjetun të një lokali për Shoqnin «Vllaznija» e si-domos kjo e mbramja u zotnue edhe për shpenzime qi do t' u bëshin për ndonji miratim të nevojshëm në këtë lokal.

Për lokal të Shoqnis u lëshue ndërtesa, qi gjindet brî Perlimtares, e cilla është e xanun prej ushtarvet Italian.

«Agimi» si Profekturës ashtu Perlimtares i paraqet falënderimet më të thjeshta për kujdes qi dftuen këto për të gjetun të lokalit, i cilli ka me i vjeftë Shoqnis Vllaznija për mbledhje e të tfaquna theatrash.

Shoqnis Vllaznija nder ditët e fundit i u shtuen edhe këta antarë: Smajl Beg Gjylbeg, Nuh Kuçi, Gjon Kol Daja, Ndoc Tivari, Xhevad Biriçi, Tonin Shiroka, Salo Teli, Shaqir Jakupi, Lin Muzhani, Shan Prendëvhi e Kol Shiroka.

Presim prej tyne shkathtësi ndër veprime e sherbime të mira për dobi të Shoqnis.

Dega Teatror e Shoqnis Vllaznija t'është edhe një herë dramën Silistra për ndihmë të smetores së Perlimtares.

Me 28. VI 1920 Dega Muzhikore ka filluëm dësimet e veta. Shpresojmë se antarët e kësaj Dege pà mungesë

do t' i ndjekin rregullisht mësimet për me muejt këso dore m' e mërrijtë qe-llimin sà ma parë.

Me 4. VII. 920 prej Degës së Gymnastikës u rregullue një vrap km. 8. Për ket qëllim u formue një komitet i posaçëm, përbâm prej disà zonjave e zotnive të qytetit nën kryetarin e Z. Luigj Curakuqit.

Mërrijten: I Palok Kola II Loro Rroku III Liuko Çetkovi e IV Ndoc Mëshkalla. Prej anës së Shoqnis Villaznija i u dhane çmime të hieshme.

Me 7. VII. 920 të Merkurën n'orën 7 mbasdite urdhnuen në Shkodër prej Tiranet Shkelqesit e tyne Emzot Bumçi, Antâr i Këshillit të Naltë e Ndoc Çoba, Ministri i Financave.

Në nderim t' ardhjes të Shkelqesive të tyne qyteti e zbukurue me flamurë, e kohën qi do të hyshin në qytet Shkelqesit e tyne, një shumicë popullit, prî prej daullës qytetse e Shoqnis Villaznija, e cilla pat marrë iniciativen për kët të pritun, u duel përpara.

Në lulishtë të pallatit të Qeveris ishte rreshtue një kompani gjendarmësh e në krye të shkallës kishte xanë vënd një grup pulicësh. Para pallatit Shkelqesit e tyne zhdrypne prej karrocet e u njitën nalt në Prefekturë. Mbassi pushuen për një grimë herë e pranuen disà vizita, Shkelqesit e tyne lënë pallatin e tue u ulë poshtë, në krye të shkallës Shkelqesija e tij Emzot Bumçi mbajti një fjalim të shkurtë faqe popullit, tue i u falun nderës për të pritun qi i kishte bā e tue i dhanë sigurim se me sà të muejtëte, porsî pjes-tarë qeverijet, do t' u mundonte për Shqypni e për Shkodër. Në mbarim të fjalimit briti: Rrnoftë Shqypni, rrnoftë Shkodra kryeqytet i Shqypnis, të cillat fjalë populli i persriti me gal-dim te plotë të zërmërs, tue shtuem

edhe rrnoftë Emz. Bumçi. Prej kënde shkuen në Perllimtare, në balkon të cillles duel i nderueshmi kryetari i sajë Z. Musa Juka e i u fal nderës popullit për të pritun të bukur qi i kishte bā Shkelqesive të tyne Emzot Bumçit e Ndoc Çobës.

«Agimi» Shkelqesivet të tyne me evari i u thotë «mirë se qoshin t' ardhun» e Zot' ynë premtoftë qi fjala e Shkelqesis së tij Emzot Bumçit rrnoftë Shkodra kryeqytet i Shqypnis u vertetofte sà mā parë.

Kā disà ditë qi në katund të Kast-ratit filluen me u shkaktue disà tur-bullime, me lē disà ngatrrresa e vrasa kundra besës së lidhun e mū mā tepër disà prej malcorësh të këtij katundi kaluen edhe kufinin për m' u marrë vesht me Jugosllavë.

Qeverija e vëndit, e cilla sot krye-sohet prej zotnive të vaditun, për me i bā bālë një turbullimi, suell sÿnin e vet kujdestar kahë këto āna edhe nuk e la punën fjetë, por me një rānd-si të posaçme u interresue për kët çashtje delikatë qi në vedvedi filloi si e vogël, por qi në gjëje me i qitë za-vall Qeveris, edhe me 14. 7. 920 të Merkurën dergoi në Kastër një kom-pani gjindarmësh, nden komandë të togrit Z. Zef Serreqit e një kompani tjetër gjindarmësh të maleve, nden ko-mandë të nentogrit Z. Pjetër Rashës.

Gjendarmëria kà me xanë kufinin, për me prî këshillat e do ngatrrësë politike q' mundet me lē mā mbrapa e mandet kà me lypë qi të bishin në dore të qitë ata shkatarrë turbullimesh e ngatrrësar, në qitë se këta s' kanë me i p'shtrua grishjes, por kanë me qindue gjithnjë në kundërshtim, atë-herë Qeverija kà me marrë masat e nevois me, tue i ndeshkue shkaktarët me çmëyrna mā të rrepta si mbas li-

gjës së Maleve; ky ndeshkim ka për t' u bërë mbas zakonit të vjetër që ndjek Malcija, ndepër mjet të Z. Sylejman Ag Hotit, Nënprefekt i Malevet (Sergjerde), kështu kanë me marrë pjesë edhe të gjithë krentë e Malcis, për me tëfaqë në këtë mënyrë zotësin e vet Qeverija e me dëftue bashkimin e unjshëm të vetin Malcija.

Me iniciativën e Fort të Nderueshmit Zot. Musa Jukës, Kryetarit të palodhshëm të Perlimitares, e të Shoqnis «Vllaznija» u formue në Shkodër një Komitet, i cili ka për qëllim të mbledhunit e ndimavet e të lëmoshavit për familje të dëshmorëve të Vlonës e të plaguemvet. Komiteti është i përbërë prej këtyre Zotëve: Jonus Hajredini, Ndok Nika, Arslan Bekteshi, tregtarë; Hys Dragini, Nënkyet. i Vllaznis e Kolec Deda, Drejtuer i Degës Theatre.

Sh. i A. - Të gjithë këta Zotë janë të njoftun e të nderuëm prej popullit e kemi uzdaqë se për pak ditë kanë me muerit me mbledhë një shumë, sa me i u përshtatë një qëllimi të madhntueshëm si ky. Na në vogjëli t' onë kemi shpresë të madhe, që s'kanë me kursye ndihmen e vet për një të tillë vepër, që s' shkon bosh kurr te i Madhi Zot. Me esnafë s' kemi kurr një djalë, se këta e kanë dëftuëm vehten në ç'do rasë. Këtu ndërgegjeja po na detyron me u sjellë kah pasanikët e tregtarët e qytetit:

Çilni kuletat, o pasanikë, e mos t' ju dridhet dora kah t' a epni atë ndihmë, për të cillën ju detyron vetë Perendija. Mos të mendoni një sevap më të madh, se me i vjeftë, ndër tallaze të vështira të skamit, një prindit që i ka mbetë djali në luftë dishmitar (shehid) tue i dalë zot tokës shqyptare, një nuses që ka mbetë e vejë e një fëmijë që ka mbetë jetim në rrugë të madhe. Dinë e Fé për një heri ju urdhnojnë ma teper ju, ju o pasanikë që Perendija ka dashtë me ju begatue me gjithë të mirat, tue ju dhënë prej visarevet të Veta të pa-njehuna mallë e gjë e pasuri, me i a ngjitë dorën

skamnorëve të shkrete, familjevet të dishmitarëve të Vlonës e të plaguemvet. Për ç' fardo të lutunash e ibadetest, që të bëni, Zot 'yn s' ka nevojë, sepse këtë e keni me detyrë, për në daci me e dëftuëm përvujtinin t' uej ndaj at të Lumin... Përndihma e lëmosha? Për këtë të jeni të bindun, se Perendija s' ka me vonue me ju a dhënë shperblimin, mos heret, vonë po se po.

Ndër të gjitha viset e Shqypnis, për pushim e rahmet të shpirtnavet t' atyne dishmitarëve që sosën jetën e tyne t' ambel në lamë të nderës, janë bërë të lutuna ndër Xhamina e Kisha t' Orthodoxvet.

Sh. i A. - Mbi një të tillë nevojë edhe na e shofim vedim të shtrëngueshëm me i u sjellë vretën autoritetevet të ndryshme fetare të qytetit t' onë.

Mprojen e Avni Rustemit, vrasësit t' Esad Toptanit, e ka marrë, më si po marrim vesht, një jurist e për një heri senator i De Lot, De Mary.

I Nderueshmi Zotë Dr. Kristo Floqi, bashkë puntuer i censhëm i të Perkohshmes s' onë, u nis për Tiranë e Elbasan.

Sh. i A. - I dishrojmë një udhë të mbarë e një këthim të shpejtë.

Mbas urdhenit të marrun prej Ministris s' Arësimit Botuer, Komisija Letrare, që veproi në Shkodër tashmë gjat katër vjet, u shpërngul në Tiranë në kryeqytet të përkohshëm të Shqypnis.

Sh. i A. - Me të shkuem të disa pjestarëve të kësaj Komisi, të Perkohshmes s' onë i bëhet mjaft një dëm, mbassi që shumë ndër këto pjestarë janë qenë bashkë puntuerit e pa lodhshëm të Perkohshmes të cillën me artikujt e tyne mbi gjëfarë subjektash e kanë stolisë e mijeshue.

Me gjithë këtë na jeni sugurë, se këto Zotë të ndershëm e shkrimtarë të censhëm nuk kanë me mungue në tërëguen prej andej të shkrimevet të tyne të kushtueshme e shujtë për dëlmenin t' onë.

**BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)**

“AGIMI,”

Pranon e boton ç' do artikull, qi ka të përpjekun me lavrim komtar e me propagandë komtare.

Dorshkrimet nuk këthehen.

Shkrime, letra e pajtime, dërgohen Mbarshttrimin nën ket adresë : Agr. En. Kadri Borshi, Shkodër.

PAJTIME:

NË SHQYPNI:

PERJASHTA:

Për 1 vjetë Kr. s. 10

Për 1 vjetë Kr. s. 14

» 6 muej » » 6.

» 6 muej » » 8.

Nji numër i veçantë: Kr. s. 1.

PËR SHOKË TË “VLLAZNIS”, :

Për 1 vjetë Kr. s. 8. Për 6 muej Kr. s. 5

Nji koleksion i vjetit të parë për shokë të Vllaznisban Kr. s. 12; për tjerë Kr. serm 22. Numëro të veçantë të vjetit të kaluem nuk shiten.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
“MARIN BARLETI”
SHKODER (2018)